

Pavle Borštnik — devetdesetletnik

Prof. dr. Edi Gobec, foto: Gregor Pohleven

Pavle Borštnik je gotovo eden najvidnejših in zaslužnih slovenskih kulturnih delavcev v Ameriki. Ko sem ga pred več kot 30 leti prosil za osebne podatke, mi je v svoji skromnosti poslal samo pol strani. Značilno pa je, da že v drugi vrstici s ponosom omenja svojega profesorja književnosti prof. dr. Antona Slodnjaka, vodilno avtoriteto na tem področju, ki so ga seveda komunisti poniževali in preganjali.

Vsekakor je Pavletu že od dijaških let dalje slovenska književnost mnogo pomenila, a je med vsemi svojimi profesorji omenil edino Slodnjaka, ki ni bil le izredno ploden literarni zgodovinar, ampak tudi čudovit pisatelj, čigar (poznejša) trilogija o Levstiku, Prešernu in Cankarju bi verjetno zaslužila Nobelovo nagrado. Pavle je bil rahločuten, nadarjen pisec in pesnik, a ga Slovenci kot pesnika žal skoraj ne poznamo. Že v italijanskem taborišču Ebo-li, kjer je prijateljeval s pesnikom Dimitrijem Jerucem, je urejal literarno revijo Mi in svet ter izdal prvo zbirko pesmi pod naslovom Iz mojih temnih dni (1946). Tam se predstavi s klasičnim sonetnim vencem in z epsko pesnitvijo »Slovenska tragedija«. Leta 1948 je kot begunec v Nemčiji izdal še zbirko pesmi pod naslovom Mejniki. Pozneje je napisal libreto za kantato »Pozdravljena, zemlja«, slavospev Sloveniji, ki ga je uglasbil njegov prijatelj

in gimnazijski sošolec dr. Metod Milač, ustanovitelj in enajst let pevovodja najmočnejšega slovenskega clevelandskega pevskega zbora Korotan. Ta »begunska kantata« je leta 1961 prvič navdušila množico poslušalcev. Bil je tudi producent Milačeve operete Mežnarjeva Lizka, Korotanova solist in igralec clevelandskega Slovenskega odra.

Seveda ga mnogi poznamo kot radijskega poročevalca in komentatorja, predavatelja in plodnega sodelavca več listov in revij, zlasti Ameriške domovine in Slovenian American Times v ZDA, Klica Triglava v Angliji ter Tabora, Demokracije in Reporterja v Sloveniji pa tržaške Mladike. Ob njegovi 85-letnici je zdaj žal bolni dr. Milač v listu Slovenian American Times (15. julija 2010) poudaril tudi veliko vrednost Borštnikovih knjig; v svoji prvi monografski publikaciji v angleškem jeziku The Orchard: a Narrative of Our Times (Sadovnjak: pripoved naših

dni, 1978), ki je izšla v Torontu v Kanadi je med prvimi opisal občutke in spoznanja slovenskega begunca in begunke. ... Borštnikovo do sedaj najpomembnejše delo pa je brez dvojna Pozabljena zgodba slovenske nacionalne ilegale (Mladinska knjiga, 1998), njegova razlaga, podprta z obširno dokumentacijo, razvoja dogodkov in odločitev v Sloveniji, ki so končno vodile do tragičnih zaključkov in posledic Grčaric in Turjaka. »Mnoge recenzije so potrdile pomembnost tega Borštnikovega prispevka k zgodovinskimi razpravam o Sloveniji,« poroča dr. Milač, ki je tudi sam avtor dveh knjig dragocenih, zanimivo in pošteno prikazanih spominov.

Pavle, ki se je rodil 15. junija 1925, sam objavlja »Nekaj spominov« v listu Slovenian American Times (14. aprila 2014), v katerih pravi, da so do vojne živeli na Viču ali Glincah pred Ljubljano. Oče, Line (Pavel) Borštnik, ki so mu ob 35. obletnici smrti ti spomini

namenjeni, je bil trd liberallec in starosta Sokolskega društva Ljubljana-Vič, aktiven pri sokolskem dramskem odseku, kjer je nekaj časa nastopal tudi poznejši slavni igralec Stane Sever. Pavle pravi, da je oče svoje delo pri Sokolu trdo plačal: šest mesecev v italijanskem koncentracijskem taborišču Renicci in po »osvoboditvi« pet let prisilnega dela na Pohorju.

Mladika (5–6, 2005) je med drugim o Pavletu takole poročala: »Rodil se je v Ljubljani, kjer je maturiral na trgovski akademiji. Oblikoval se je pri sokolih in skavtih. Med vojno se je po simpatiziranju z OF, ki se je kmalu končalo zaradi likvidacij in komunistične prevlade, po italijanski aretaciji in po domobranskem vpoklicu pridružil notranjskemu četniškemu odredu. Z njim se je maja 1945 umaknil čez Sočo in do novembra 1949, ko se je izselil v Cleveland, živel po taboriščih po Italiji in Nemčiji. ... V ZDA je moral poprijeti za različna dela, v pokoj pa je leta 1994 stopil kot šef slovenske sekcije Glasa Amerike v Washingtonu.«

Pavle je napisal veliko spominov in v njih je posredoval dragocene podatke ter vtise o številnih osebah in dogodkih, sam pa je skromno ostal v ozadju. Mislim, da ga bodo prej ali slej z zanimanjem in hvaležnostjo odkrivali študentje, morda tudi za diplomske naloge, pa novinarji, literati in zgodovinarji, kar vkljub svoji osebni skromnosti ali morda prav zaradi nje gotovo zasluži. Mi pa se mu danes zahvaljujemo za njegovo bogato življenjsko delo. Želimo mu še mnogo lepih, zdravih in plodnih let v družbi skrbne ženske Mire, otrok, vnukov in številnih hvaležnih prijateljev. Hvala Ti, Pavle. Zdravo in Bog Te živi še na mnogo leta! ■